

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak četrtrek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 40.— K
pol leta . . . 20.— "
četrt leta . . . 10.— "
posamezna številka po 80 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za tiskanje je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja uvreženja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravišтво Učiteljsk. Tovarisa
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Stališče socialističnega učiteljstva v Srbiji k načrtu novega šolskega zakona.

(Članek Drag. Slavkovića — „Učiteljska Borba“ št. 6. in 7., Kragujevac 1920.)

Novi zakonski projekt, kao i svi zakonski projekti u ovoj nezdruzoj društvenoj atmosferi, ima istu sudbinu: da bude skrojen u tesnoj i nezdruzoj kancelariji, a da se realizuje u prostranoj i zdravoj prirodi. On, kao po nekom prokletstvu, koje od vjekada prati našu prosvetu, ne donosi sa sobom ničeg novog, ničeg svežeg, što bi moglo da obnovi ekonomski i idejni život osnovne škole.

Svi mi osećamo, da su uslovi, u svima granama ljudske delatnosti, potpuno izmenjeni ovim ratom i da su i u prosveti, prirodno, dobili nov oblik. Za sve nas je to jasno kao dan; samo slepac to ne može da konstatuje. Pa ipak je min. prosvete našao da Srbija t. j. Jugoslavija, zauzima i sada istu geografsku širinu i dužinu, pa analogno ovoj oštromnoj konstataciji izvelo je zaključak: da i novi zakon u narodnim školama, treba da bude veran refleks stanja u kome se nalazi nova državna organizacija troimenog naroda. Ako i ima kakvih izmena u njemu, to su samo izmene administrativne prirode, koje vrlo malo zadiru u suštinu školskog života i školske politike u opšte.

Ustanavljaju se pokrajinske birokratsko-školske institucije, propisuje im se tačno granica u kojoj imaju da se kreću i tome slično, učitelj se izjednačava u plati sa ostalim činovnicima analognih kvalifikacija, ali se u školu kao prosvetnu i vaspitnu ustanovu ne dira. Tu dakle, gde je težište školske politike, — nema pomena.

Maksimalno število otrok.

Dopustite mi da odmah, u kratkim potezima, rasmotrimo ovaj zakonski projekt.

Čl. 1. veli: da je „zadatak narod. škola da vaspitavaju decu“ i t. d. a naročito, „da šire pismenost i prosvetu.“

Članom 5. se odmah gornji cilj negira. Konstruktori ovoga projekta zakona, odmah su pohitali da demantuju sami sebe i da pokažu, da njima nije stalo mnogo do toga, hoće li se u školski život u istini uneti kakvo poboljšanje nešto dobro i savremeno, već nesmotreno otriju neiskreno staranje, o ovom pitanju, koje aktuelno interesuje ne samo učitelje, već na prvom mestu narodne mase, i težnju da osiguraju i dalje status quo ante u narodnoj prosveti. Ovu konstataciju ne oborimo dokazuje sam ovaj član koji glasi: „u isto vreme se može poučevati najviše 70-ro djece.“

Iz iskustva znamo, da nadležni traže uvek, ostvarenje ovoga maksimuma po školama, a iz ovoga opet izlazi, da će učitelji većito ostati roblje, mučenici, koji će do kraja svoga života imati za cilj samo da posrću i padaju pod težkim krstom koji im savremena država, preko ministarstva prosvete nabacuje na leđa. Može li se, dakle, sa oboljelim brojem metodskim raditi, jer će biti obligatan i za nepodaljenu školu kao i za podelene? Može li se sa oboljelim brojem dece uraditi šta korisno? I najnekulturniji crnac zna za prost fizički zakon, da snaga ili sila treba da bude ekvivalenta teretu koji se pokreće, sledstveno i da snaga — sila, koje može pokrenuti ili podići teret od 50 nije u stanju da isto učini sa teretom od 150 kgr. Ali to nije potrebno min. prosvete da zna. Ono hoće da naš učitelj bude izuzetak, stavljen van fizičkih zakona.

Dok ovaj maksimum mogućeg opterećenja učiteljske radne snage u kulturnom svetu predstavlja cifru od 40, 35, a u Švajcarskoj u ponekim kantonima 25 učenika, dotle u Jugoslaviji modernisti iz min. prosvete ceniju taj maksimum na 70. Eto vam najskorijeg rezultata naše prosvetne politike. Eto kakav je novi zakon, još u samome početku.

Zakon u tehničkom i ekonomskom pogledu.

Hajdemo dalje!

Polazna tačka, od koje je trebalo poći pri izradi novoga zakona, ako se

njime htelo izmeniti školsko stanje, bilo bi dvoguba emancipacija: tehnička i ekonomska.

Dok je nastava kao psihički refleks osnovne škole bila samo jedna sinteza šturog i nekoristnog, i predstavljala savršenu nekontinuelnost između sebe i potreba života, a za posledicu imala slab ili nikakav interes narodnih masa prema samoj školi, dotle je u ekonomskom pogledu bila od uvek „ubogo pastorče“, koja je blagodareći vrlo često, samo ličnim naporima pojedinaca vegetirala i izlazila s teškom mukom na kraj.

Šta je uradio ovaj novi zakonski projekt u ovom pogledu? Je li ma u koliko izmenio ovo stanje? — I u jednom i drugom slučaju situacija ostaje savršeno ista.

U mesto, da se novim projektom psihički život narodne škole saobrazi potrebama života, iz nastave izbace svi rudimenti i sama nastava postavi na temelju lične akcije učenikove i ručni rad učini osnovičaru temeljom nastave — čl. 20. (koji govori, koji će se predmeti predavati u školi) počinje sa naukom o vjeri. Kao da su Alfa i Omega ljudskog saznanja skoncentrisani u nauci o vjeri. Kao da nastava nema prešnjih briga pri uticanju na dečju psihu od kontradiktornog i mističkog zanovetanja. (eo ovaj član 20. samo je prepis istog člana iz ranijeg zakona, prema tome izlišno će biti komentarisati ga duže, kad i inače idejno postavlja i dalje narodnu školu u trajljamu.

Obćinska ali državna škola?

U ekonomskom pogledu će narodna škola biti u nepovoljnijem položaju, nego što je bila i pre ovoga rata i pre novoga zakona. Ona je po novom projektu i dalje ostavljena u materijalnoj zavisnosti od osirotelih školskih opština. I do ovoga rata finansiranja škole od strane školskih opština, bio je kamen spoticanja života i rada škole, sada će pak ovo značiti osudu na mizerno životarenje od danas do sutra. Dakle, i posle 30-to godišnjeg iskustva o ovakvom načinu izdržavanja

škole, država je ipak namerno i dalje ostavila da samo nosi oholo ime škole, bez ijednog stvarnog i neophodno nužnog školskog atributa! U ovome se vidi težnja, da se Narodna Škola ne oslobodi nipošto strahovitog lanca koji je neumitno sputava i lišava istinskog života i da se nikako ne izbavi iz ekonomskog robstva. To dokazuje fakt što je ona i ovoga puta namerno ostavljena na izdržavanje školske opštine.

Svakome od nas je i suviše dobro poznato, kako se i na koji način zadovoljavaju i podmiruju najnužnije školske potrebe. Svakome je poznato, ako ne iz iskustva, ono svakako po čuvanju, maltretirajući položaj nastavnika, ko ji je osuđen da prosi školski prirez, da bi zadovoljio školske potrebe. Zamislite kakva budućnost očekuje narodnu školu, a to reći sve nas posle ove svetske katastrofe, kad su i pojedinac i celina, izuzev jednog malog broja lupeža iscrpljeni do maksimuma, kada se natezanje u svima oblicima društvene akcije gotovo nepodnošljivo oseća.

Posedujući razredi in šola.

Čl. 13., 14., 15., 16., 17., 18. i 19. jeste, da širokim narodnim masama onemoguću široku snažnu i zdravu prosvetu. Jer, prosvećen i kulturni narod revolucionira svoj psihički život na prirodno, kod koga se javlja težnja i za reformiranjem ili čak i korenitom izmenom društvenih odnosa. Ali ovo nikako nije, niti sme biti želja vladajuće klase — klase krupnih bogataša i militarista. Ovo joj nije želja još i zato, što učitelj, taj večiti društveni parija ovakovim načinom ostaje u većitoj fizičkoj i društvenoj zamorenosti, u stalnim tvaricama oko održavanja školskog i svog i života. Vladajući su u Min. Prosvete postavili ljude od zanata, ljude od struke, koji se razumeju u psihologiji i umeju da pronadju ekonomsko-psihološki metod, da se i škola i učitelj učine bezopasnim za izrailjsko carstvo pljačke, koncesija i afera.

Nu školsko pitanje je samo sastavni deo socijalnog pitanja, i školska politika, ako

LISTEK.

JAKOB DIMNIK:

† Ivan Krulec.

Vigred se povrne,
vse se veseli,
tratica pogrne
se s cveticami.
Drobne ptice pojo
tam v cvetočnem gaju,
al' prijatelja k nam nazaj
nikdar več ne bo.

Vzor učitelj in vzgojitelj mladine. Najbolj srečnega in zadovoljnega se je počutil v krogu svojih nedolžnih malčkov v razredu; delal in živel je z njimi ter si zbiral zaklad spoštovanja, ljubezni in neomejenega zaupanja svojih učencev. Ko je imel že kal smrtne bolezni v sebi, še je šlil v šolo ter iskal utehe, razvedrila in zdravja pri svojih ljubljanih učencih. Dne 5. marca je še pisal svojemu ravnatelju tako-le: „Velečeni gospod ravnatelj! Ker je do Vas previsoko, (bil je tako slaboten, da si ni upal priti v 1. nadstropje). Vam tem potom naznanjam, da sem danes zjutraj svojo službo zopet rastopil. Težko gre, težko! Potem pa še bolezen v razredu (oslovski kašelj, ošpice i. dr.). Danes mi manjka od 38 učencev 20! Pouk v takem razredu je sila težaven. Pa naj bo kakorkoli! Storit hočem, kar morem.“ In storil je res, kar je mogel, storil je več, kar mu je vzeval stan! Zato je pa tudi popolnoma opravičeno pričakoval, da bodo na višjem mestu priznali njegovo uzorno in vestno delovanje, čeprav ni imel izpita za meščanske šole. In to se pa žal, ni zgodilo! To je rahločutnega moža, ki se je zavedal, da je vzoren učitelj in vzgojitelj mladine, hudo bolelo. To preziranje je glodalo kakor črv na njegovem rahlem zdravju ter mu pospešilo prezgodnjo smrt. Navzlic temu si je pa s svojo neumorno delavnostjo pridobil

kot učitelj in vzgojitelj mladine častno priznanje v srcu svojih učencev in njih staršev.

Kakor je bil pokojnik uzor učitelja in vzgojitelja mladine v šoli, prav tak uzor je bil tudi kot družinski oče. Težko, težko ga bo pogrešala njegova blaga soprega, ki je bila pokojniku najvestnejša družica in spremljevalka v življenju. Rojena Dunajčanka, se je iz ljubezni do svojega moža popolnoma naučila slovenskega jezika in v slovenskem jeziku tudi vzgajala svoji dve hčerki, stari šele sedem, oziroma 9 let. Vsa čast taki ženi!

Kako priljubljen je bil pokojni Krulec v Ljubljani, je pokazal njegov veličastni spreved. Poleg učiteljskega zbora domačega zavoda, vadniške mladine ter gojenec in gojenk učiteljstva, je prišla izkazat zaslužnemu šolniku zadnjo čast najodličnejša gospoda ljubljanska iz meščanskih, šolskih in uradniških krogov. Pred hišo žalosti je zapel pevski zbor Glasbene Matice pod vodstvom nadučitelja-skladatelja g. sp. Ferdo Juvanca Oskar Devovo žalostinko: „Vigred se povrne“. Na to se je začel premikati dolgi spreved. Za mrtvaškim vozom sta stopali pokojnikovi osiroteli hčerki in do skrajnosti potrta in užaloščena soprega.

Oh, težka pot, oh, dolga pot,
ko od srca srce se loči — — —

Za sorodniki so šli zastopniki višjega šolskega sveta z gospodom predsednikom prof. Fran Vadenjalom na čelu in potem pa zastopniki raznih uradov, šol, meščanov in nepregledna vrsta prijateljev in nekdanjih hvaležnih učencev njegovih. Pri kapelici na Priškovcu so mu pevci zapeli v slovo: „Blagor mu, ki se spočije“. Nekaj pogrebcev se je tu poslovalo od pokojnika, velika večina, med njo tudi šolska mladina, ga je pa spremlila do graba pri Sv. Križu, do

jamice tihe, kottička miru,
kjer ni ne križev, težav ne joku.

Tovariš Ivan Krulec je bil rojen v Ljubljani dne 24. aprila 1863. l. V ljudsko šolo je hodil v Ljubljani, in sicer na II. mestno deško ljudsko šolo, kjer je dovršil 5 razredov. Iz 5. razreda je vstopil v pripravilnico za učiteljstva v Ljubljani, kjer je dovršil tudi štiri letnike učiteljstva. Dne 20. aprila 1885. l. je prebil izpit učne usposobljenosti za ljudske šole s slovenskim in nemščkim učnim jezikom. L. 1898. je posečal na državni obrtni šoli v Gradcu risarski tečaj za ljudskošolske učitelje, kjer je bil usposobljen za učitelja risanja na obrtnih nadaljevalnih šolah. L. 1909. je s strokovno učiteljico Anico Lebarjevo in učiteljem Ivanom Dimnikom dovršil na Dunaju tečaj za slaboumne otroke.

